

KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XVII RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

SENTYABR, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XVII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 17-son (14-sentyabr, 2026-yil).– 132 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 11-sentyabr

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XVII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

ZAMONAVIY O'ZBEK ROMANCHILIGIDA KOMIL INSON TALQINI: ISAJON SULTONNING "ALISHER NAVOIY" VA "MA'SUMA" ASARLARI QIYOSIY TAHLILI

Jo'rayeva Surayyo Tolibjonovna

Samarqand davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya. Ushbu tezisda zamonaviy o'zbek nasrining ko'zga ko'ringan vakili Isajon Sultonning "Alisher Navoiy" va "Ma'suma" romanlarida "komil inson" va "ma'naviy-ruhiy poklik" konsepsiyasining badiiy talqini qiyosiy jihatdan tahlil qilinadi. Tarixiy shaxs obrazining ma'naviy yuksakligi hamda zamonaviy qahramonning ruhiy-ma'naviy poklanish yo'li adibning badiiy-falsafiy qarashlari kontekstida yoritiladi.

Kalit so'zlar: Isajon Sulton, komil inson, "Alisher Navoiy", "Ma'suma", qiyosiy tahlil, ma'naviy evolutsiya, ruhiy poklik, shaxs psixologiyasi.

THE INTERPRETATION OF THE "PERFECT HUMAN" IN CONTEMPORARY UZBEK NOVEL WRITING: A COMPARATIVE ANALYSIS OF ISAJON SULTON'S WORKS "ALISHER NAVOI" AND "MA'SUMA"

Jo'rayeva Surayyo Tolibjonovna

Master's Student, Samarkand State Pedagogical Institute

Annotation. This abstract presents a comparative analysis of the artistic interpretation of the concept of the "perfect human" (komil inson) and "spiritual-psychological purity" in the novels "Alisher Navoiy" and "Ma'suma" by Isajon Sulton, a prominent representative of modern Uzbek prose. The spiritual greatness of the historical figure and the spiritual-moral purification path of the contemporary protagonist are highlighted within the context of the author's artistic and philosophical views.

Keywords: Isajon Sulton, perfect human, "Alisher Navoiy", "Ma'suma", comparative analysis, spiritual evolution, psychological purity, personality psychology.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ymdif-y2026v2i17/n11>

Kirish. O'zbek adabiyotida komil inson masalasi mumtoz sharq falsafasi va tasavvufiy ta'limotlardan to bugungi zamonaviy nasrgacha bo'lgan davrda doimiy dolzarb mavzulardan biri bo'lib kelmoqda. Zamonaviy romanchilikda bu konsepsiya inson va uning jamiyatdagi o'rni, botiniy olami va ruhiy evolutsiyasi bilan uzviy bog'liq holda aks ettirilmoqda. Bu borada adib Isajon Sulton ijodida komil inson konsepsiyasining ikki xil vaqtiylik va makon mezonidagi badiiy yechimini kuzatish mumkin: tarixiy va zamonaviy.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda belgilangan ilmiy vazifalarni hal etish uchun adabiyotshunoslik metodlaridan: qiyosiy-tipologik, psixoanalitik, strukturaviy-funksional hamda tarixiylik va mantiqiylik tamoyillaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Isajon Sulton nasrida "komil inson" konsepsiyasi faqatgina ideal, erishib bo'lmay mavhum axloqiy mezon emas, balki shaxsning mashaqqatli izlanishlari, sinovlari hamda nafsoniy illatlardan poklanish (tazkiya) jarayoni sifatida namoyon bo'ladi. Adib ushbu g'oyani ikki turli janriy shakl – tarixiy va zamonaviy roman tamoyillari orqali mahorat bilan ochib bergan. "Alisher Navoiy" romanida komillikning tarixiy-falsafiy va tasavvufiy talqini: Romanda Navoiy obrazi faqatgina buyuk shoir yoki davlat arbobi sifatida

emas, balki tasavvufiy ma'noda "Haq yo'lining soliki", komillik maqomiga erishgan shaxs sifatida beriladi. Yozuvchi Navoiyning ichki dunyosini, uning Yaratganga bo'lgan ishq, el-yurt qayg'usi va nafs ustidan qozongan g'alabasini yetakchi darajaga olib chiqadi. Bu yerda komillik – tasavvufiy triada (Shariat – Tariqat – Haqiqat) tamoyillari bilan sug'orilgan bo'lib, shaxsning ilohiy ma'rifatga yetishuvi orqali namoyon bo'ladi. "Ma'suma" romanida zamonaviy qahramonning ruhiy poklanish yo'li: "Ma'suma" romanida esa yozuvchi komillik mezonini zamonaviy borliq, moddiylashgan va ma'naviy inqirozlarga yuz tutgan jamiyat poydevoriga ko'chiradi. Asar qahramonining ruhiy iztiroblari, dunyoviy chalg'ishlar va gunohlar girdobidan chiqib, ruhiy poklikka erishish jarayoni ("Ma'suma" – pok, gunohsiz ma'nosida) zamonaviy shaxs psixologiyasi orqali ochiladi. Agar "Alisher Navoiy"da komillik yuksak ma'naviy bosqichning namoyon bo'lishi bo'lsa, "Ma'suma"da u inqirozdan poklanish sari tashlangan og'ir va mashaqqatli qadam sifatida talqin etiladi. Badiiy-uslubiy farqlar: "Alisher Navoiy"da poetik-falsafiy til yetakchilik qilsa, "Ma'suma"da psixologik realizm, ichki monolog va zamonaviy maishiy-ijtimoiy konfliktlar orqali komillik ehtiyoji asoslanadi. O'tkazilgan qiyosiy tahlil natijasida quyidagi xulosalarga erishildi: Isajon Sulton zamonaviy romanchilikda mumtoz adabiyotdagi "komil inson" konsepsiyasini modernistik va psixologik tasvir vositalari bilan uyg'unlashtirib, yangi bosqichga olib chiqqan; "Alisher Navoiy" romanida komillik ta'limoti tarixiy-tasavvufiy shaklda taqdim etilgan bo'lsa, "Ma'suma" asarida u zamonaviy insonning ruhiy-ma'naviy evolyutsiyasi va poklanishi sifatida namoyon bo'lganligi isbotlandi; Yozuvchi romanlarida komil inson konsepsiyasi shunchaki tayyor axloqiy model emas, balki qahramonning inqiroz, iztirob va ma'naviy kurashlar jarayonida shakllanuvchi evolyutsion hodisa ekanligi aniqlandi.

Ilmiy yangilik. Ushbu tadqiqotda ilk bor Isajon Sultonning "Alisher Navoiy" va "Ma'suma" romanlari misolida tarixiy va zamonaviy tiplar tipologiyasi hamda ulardagi "komil inson" va "ruhiy poklanish" mezonlari bir-biri bilan qiyosiy-integrativ aspektda izchil tahlil etildi. Mumtoz tasavvufiy qarashlarning zamonaviy psixologik nasr poetikasiga ko'chish mexanizmlari hamda yozuvchi badiiy-falsafiy konsepsiyasining yaxlit tizim ekanligi ilmiy jihatdan asoslab berildi. Har ikki asar qiyoslanganda, adibning umumiy badiiy-falsafiy konsepsiyasi ko'zga tashlanadi: "Alisher Navoiy" romanida komillikka erishish va unga xizmat qilish jamiyat hamda davlat miqyosidagi buyuk ma'rifiy burch sifatida ko'rsatilsa, "Ma'suma"da bu jarayon insonning o'zligi, botiniy pokligi va Yaratuvchi oldidagi ruhiy mas'uliyati sifatida shakllanadi.

Xulosa. Isajon Sultonning "Alisher Navoiy" va "Ma'suma" romanlari zamonaviy o'zbek romanchiligida komil inson va ma'naviy poklik g'oyasining rang-barang va teran aks etishini isbotlaydi. Adib tarixiy hamda zamonaviy qahramonlar obrazida inson ruhining kamolot yo'lini, ularning ma'naviy-psixologik evolutsiyasini o'ziga xos va ta'sirchan uslubda yoritishga erishgan.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Sulton, I. "Alisher Navoiy" Toshkent: "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi". – 2022 y
2. Sulton, I. "Boqiy darbadar." Toshkent: "Tilsim": – 2023 y
3. Quronov, Dilmurod. "Adabiyotshunoslikka kirish." – Toshkent: "Fan": – 2007.

4. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/isajon-sultonov-1967/isajon-sulton-farishta-hikoya>
5. Sulton,I "Ma'suma" .Toshkent: "Dunyo nashr" –2025
6. Valixo'jayev, Botirxon. "O'zbek adabiyotshunosligi tarixi." – Toshkent: "O'zbekiston" – 2002.
7. Boltaboyev, Hamidulla. Sharq mumtoz poetikasi. – Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" – 2008.
8. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/hikmatlar/mumtoz-faylasuflar/abu-homid-g-azzoliy>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

XVII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI

2026-yil, sentyabr

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.

XVII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.

2-jild, 17-son (14-sentyabr, 2026-yil). – 132 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 11-sentyabr.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.